

Lähteülesanne uuringule „Jõhvi ja Toila valla plaanitava ühinemise mõjud“

Lühiülevaade käimasolevast protsessist

Jõhvi ja Toila vald alustasid 2022. a lõpus ühinemisläbirääkimisi. 2024. a alguseks valmis ühinemisläbirääkimiste juhtgrupi poolt koostatud ühinemislepingu projekt. Kohaliku omavalitsuse üksuse ühinemise käsiraamatu (https://haldusreform.fin.ee/static/sites/3/2016/11/2016_kov-uhinemiste-kasiraamat.pdf) ptk 8.2 toodud liigitelu järgselt võib valminud ühinemislepingu projekti hinnata kombinatsiooniks tüübist 1 ja 2. Lepingu projekti peatükis 8 on toodud valdkondade kaupa avalike teenuste arendamise põhieesmärgid, kuid põhiosas on kavandatud ühendomavalitsuse arendamine jätta juba selle uute juhtide kätte.

Lepingu projekti põhimõtteid ja valdkondlike eesmärgid on tänaseks tutvustatud mõlema omavalitsuse volikogude komisjonides (Jõhvis 2024. a veebruaris, Toilas juunis). Lepingu projekti on tutvustatud Toila volikogu 26. juuni 2024 istungil ning Toila vald on selle suunanud avalikule väljapanekule perioodiks 27.06-23.09.2024, vt:

<https://toila.kovtp.ee/et/uudised-ja-teated/->

[/asset_publisher/4O46VrejNJpy/content/id/40692141?redirect=https%3A%2F%2Ftoila.kovtp.ee](https://toila.kovtp.ee/asset_publisher/4O46VrejNJpy/content/id/40692141?redirect=https%3A%2F%2Ftoila.kovtp.ee)
Jõhvi vallas on ühinemislepingu projekti kavas tutvustada 2024. a augusti volikogu istungil. Jõhvi vald kavandab ühinemislepingu projekti suunata avalikule väljapanekule sama (ühise) lõppkuupäevaga, s.o 23.09.2024 ning pidades silmas, et täidetud oleks seadusekohane (Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 9¹ lg 2 p 4) vähemalt 3-nädalane avaliku väljapaneku periood.

Avaliku väljapaneku järgselt vaatab läbirääkimiste juhtrühm laekunud ettepanekud ja vastuväited üle ning vastab neile. Korraldatakse avalikud ühinemisseminarid mõlemas vallas, viiakse läbi rahvaküsitlus elanike arvamuse väljaselgitamiseks, kinnitatakse volikogude poolt rahvaküsitluse tulemused ning menetletakse ühinemiseks vajalikke järgmisi dokumente.

Taustinfo ühinemisläbirääkimisi pidavatest omavalitsustest

Ajalooliselt on tegemist tihedalt seotud piirkonnaga. Aastatel 1939–50 kuulus enamuse tänase kahe valla territooriumist (v. a Jõhvi linn, toonased Kohtla vald, enamuse Järve vallast ja mõned idapoolsed asustusüksused) ühe omavalitsuse - Jõhvi valla, koosseisu.

Järgnenud 75 aastaga on suures ulatuses muutunud nii piirkonna asustusmuster, haldusstruktuur, mitmekordistunud rahvaarv, tekkinud uued linnad (Kohtla-Järve, Sillamäe jt) ning arenenud tööstus. Piirkonnas tooniandev mäe- ja keemiatööstus on viimastel aastakümnetel transformatsioonis ning tugevas kahanemises. Arendatakse uusi ettevõtlusvaldkondi (muu töötlev tööstus, teenindus, loovtööstus jpt). Rahvaarv mõlemas omavalitsuses on langustrendis, hiljutine Ukraina sõjapõgenike sissetändevoog on rahvaarvu kahanemise küll korraks peatanud, kuid edasises on mõndagi ebaselget. 2017. a toimunud viimase haldusreformiga püüti Eestis adresseerida pikemas perspektiivis väikeste omavalitsuste ellujäämise (jätkusuutlikkuse) problemaatikat: nende võimetust vastu seista intensiivse väljarände, hindade tõusu, sihtrühmade väiksuse mõjudele, mis teevad teenuste maksumuse ühiku/kodaniku kohta oluliselt suuremaks. Teiseks oluliseks argumendiks haldusreformile oli valdade poliitiline positsioon suhetes maakonnas, riigiga, suurte teenuspakkujatega (nt Eesti Energia) ja lõppkokkuvõttes omavalitsuste võimega tasakaalustada riiki. Toodi esile, et ilma reformita süveneb

mahajäämus Euroopas avaliku elukeskkonna tasemest ja hüvedest; võimalus on jääda ääremaaks mitte niivõrd üksnes piirkonnas, maakonnas ja Eestis, vaid Euroopas.

2017. a haldusreformi käigus pidasid algselt läbirääkimisi Jõhvi vald ning tänase Toila valla moodustunud varasemad omavalitsused (varasem Toila ning Kohtla ja Kohtla-Nõmme vallad). Jõhvi loobus toonases ühinemisprotsessis osalemisest ja jäi oma varasematesse piiridesse. Kujunenud olukorras moodustus uuest Toila vallast mitmete hinnangute kohaselt ebaloogilise territooriumiga ja raskepäraselt hallatav omavalitsus. Täna käsil oleva protsessiga taotletakse Jõhvi ja Toila valdade ühendamist, et moodustada suurem, suutlikum ning kompaktsema territooriumiga omavalitsus.

Uuringu sisu ja ulatus

Uuele omavalitsuse valitsemisstrateegiale sisendi andmine piirdub valminud ühinemislepingu projektis peaauglikult selles loetletud põhieesmärkidega ning minimaalselt ETHS § 9¹ lõikes 1 ette nähtuga. Ühendamavalitsuse arendamine jäetakse suuremas jaos selle uute juhtide kätte ning rohkemat ei soovita ette määrata, kui on kirjas tänaste omavalitsuste arengudokumentides. Ühinemislepingu projekti p 5.6. sätestab, et lepingu sõlmimise järgselt võtavad lepinguosalist varalisi kohustusi, mida ei ole planeeritud eelarvestrateegias, teavitades sellest teist lepinguosalist. Ühtlasi on aga käesoleval hetkel (lepingu sõlmimise eel) käimas arengudokumentide (arengukavad-eelarvestrateegiad, üldplaneeringud) uuendamine veel omavalitsuste senistes piirides ja seniste juhtorganite poolt. Lepinguosaliste senised arengudokumendid ning kavatsused on osapooltele tuttavad ja lähtutakse heast usust, et ka edaspidises tehakse üksnes ratsionaalseid ning kaalutletud otsuseid. Siiski soovitakse uuringuga luua selgem ning kontsentreeritud prognoospilt tulevase ühendamavalitsuse majanduslikust suutlikkusest ja sotsiaaldemograafilisest profiilist. Uuringuraport on ühtlasi mõeldud abivahendina nii praegustele kui tulevastele otsustajatele.

Valik materjalidest ja viiteid

Jõhvi valla arengukava ja eelarvestrateegia, kehtiv ja uue eelnõu: <https://www.johvi.ee/arengukavad>
Toila valla arengukava ja eelarvestrateegia, kehtiv ja koostamisel oleva uue materjalid:

<https://toila.kovtp.ee/arengukavad>

Toila valla haridusvaldkonna arengukava aastani 2035:

<https://www.riigiteataja.ee/akt/407022024005?leiaKehtiv#>

ja taustmaterjal: <https://toila.kovtp.ee/haridusearengukava>

Jõhvi valla üldplaneering:

Kehtiv: <https://www.johvi.ee/kehtiv-uldplaneering>

Koostamisel olev uus: <https://www.johvi.ee/uus-uldplaneering>

Toila valla üldplaneering (kehtiv ja koostamisel olev uus:

<https://toila.kovtp.ee/uldplaneering>

Jõhvi valla ÜVK: <https://www.riigiteataja.ee/akt/425092021003?leiaKehtiv>

Toila valla ÜVK: <https://toila.kovtp.ee/veemajandus>

„Kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise käsiraamat“. Projekt „Kohalike omavalitsuste ühinemiste ja ühise teenuseosutamise ettevalmistamise toetamine“. Autorid: Mikk Lõhmus, Georg Sootla, Rivo Noorkõiv, Kersten Kattai, Jaan Lõõnik, 2013 (2016):

https://haldusreform.fin.ee/static/sites/3/2016/11/2016_kov-uhinemiste-kasiraamat.pdf

Eesti territooriumi haldusjaotuse seadus (ETHS):

<https://www.riigiteataja.ee/akt/130062023021?leiaKehtiv>

Kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seadus (KOÜS):

<https://www.riigiteataja.ee/akt/104072017101?leiaKehtiv>

Tegevused ja etapid uuringu koostaja jaoks:

1. analüüsib kokkuvõtvalt omavalitsuste tänast olukorda, kasutades avalikke andmeallikaid, omavalitsustest ning koostaja enda äranägemisel kolmandatest andmeallikatest saadud informatsiooni ning esitab prognoosiva vaate ühendamavalitsuse, kui terviku olukorrast ning perspektiividest 2, 5 ja 10 aastat peale ühinemist. Uut rahvastikuprognosi ei koostata, tuginetakse Statistikaameti jt asjakohaste andmeallikate prognoosidele;
2. esitab koondtabeli hetkel teadaolevatest omavalitsuste kavandatavatest investeeringutest, nende omafinantseerimisest ning oodatavatest toetustest, laenuvahendite kaasamisest ja investeeringutega kaasnevate püsikulude kas suurenemistest või vähenemistest (sisendinfo omavalitsustelt);
3. esitab koondandmiku investeerimisvajadustest, mida tänased omavalitsused peavad vajalikuks, kuid mille tegemiseks hetkel uuendamisel olevate eelarvestrateegiate (2025-2028) vaates ressursse ei jätku (sh tehnovõrgud, teed-tänavad, hooned, ühistransport jm omavalitsuse kohustuste hulka kuuluvad valdkonnad neile antud vastutuse ulatuses). Sisendinfo omavalitsustelt;
4. esitab koondandmiku omavalitsuste varadest, omavalitsusele kuuluvatest osalustest äriühingutest ning liikmelisusest mittetulundusühingutes ja sihtasutustes (sisendinfo omavalitsustelt) ning arvamuse oodatavast mõjust ettevõtete ühendamisel (nt vee-ettevõtted);
5. esitab lühiülevaate kohalduvatest seadusesätetest ja kohtupraktikast, mis käsitleb ühinemise järgset kohalike teenuste riigi poolset rahastamist;
6. esitab koondandmiku protsessidest, mis võivad omavalitsuste sõnul tingida tulevikus ühendamavalitsusele rahalisi kulusi, kuid mille realiseerumine või mitterealiseerumine ei ole käesolevaks hetkeks veel teada (nt ebaõnnestunud projektid, võimalikud kahjunõuded jms). Sisendinfo omavalitsustelt;
7. esitab omapoolse soovitude loendi ja toob välja ohukohad, mis võivad tulevasele ühendamavalitsusele probleeme tekitada;
8. esitab omapoolse nägemuse ühinemise üldistest plussidest ja miinustest 2, 5 ja 10 aasta perspektiivis;
9. esitab omapoolse hinnangu, mis juhtub, kui ühinemist ei toimu. Lühikirjeldused võimalikest stsenaariumitest;
10. analüüsib avalikult kättesaadavaid andmeallikaid, teeb päringuid vallavalitsustele täiendavate andmete saamiseks ja intervjuuerib mõlema omavalitsuse esindajaid kas kohapeal või elektroonsete vahendite kaudu;
11. esitab uuringu tulemi kirjaliku raportina. Vormistab raporti ja selle lisad .docx ja .xls formaatides ning kõigist failidest üks-ühene koopia ka .pdf- formaadis;
12. esitleb uuringu tulemit kohapeal vähemalt korra mõlemas omavalitsuses, eelnevalt kokkulepitud kuupäeval ja kellaajal. Saadud tagasiside alusel teeb raportis väiksemaid kohendusi, kui need on uuringu koostaja ekspertarvamuse järgselt asjakohased.

Töö valmimise eeldatav ajakava:

33. –38. nädal – kameraaltööd, intervjuud, raporti koostamine;
39. nädal – tulemuste tutvustamine kohapeal, võimalikud täpsustavad küsimused või tähelepanujuhtimised omavalitsuste poolt;
40. nädal – raporti lõplik vormistamine ja üleandmine.

Uuringu kontaktisikud

Tellijä/Jõhvi Vallavalitsuse poolt:

Rein Luuse, arendusnõunik, rein.luuse@johvi.ee, tel 508 3226;

Toila Vallavalitsuse poolt:

Mehis Luus, arendusnõunik, mehis.luus@toila.ee, tel 520 9403.